

Juuli Dolk & Elina Kuosmanen

”Se on sitä varmuuden ja rohkeuden luomista
mitä mä oon ehkä enemmän pystyny antaa”

-Ystäväparien kokemuksia ystävyystoiminnan merkityksestä

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Sosionomi (AMK)

Sosiaalialan koulutusohjelma

Opinnäytetyö

8.4.2013

Tekijät Otsikko Sivumäärä Aika	Juuli Dolk, Elina Kuosmanen ”Se on sitä varmuuden jo rohkeuden luomista mitä mä oon ehkä enemmän pystynyt antaa” –Ystäväparien kokemuksia ystävätoiminnan merkityksestä 34 sivua 8.4.2013
Tutkinto	sosionomi (AMK)
Koulutusohjelma	sosiaalialan koulutusohjelma
Suuntautumisvaihtoehto	sosiaalialan koulutusohjelma
Ohjaaja(t)	Lehtori Arto Salonen Lehtori Anna-Riitta Mäkitalo
<p>Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää Mannerheimin Lastensuojeluliiton Ystäväksi maahanmuuttajaäidille –toiminnan merkityksestä maahanmuuttajanaisten integroitumisessa suomalaiseen yhteiskuntaan. Opinnäytetyö tehtiin yhteistyössä Mannerheimin Lastensuojeluliiton kanssa, jonka toiveena oli, että he voivat hyödyntää opinnäytetyön tuloksia tulevaisuudessa vapaaehtoisten koulutustoiminnassa.</p> <p>Opinnäytetyömme on kvalitatiivinen tutkielma, jonka aineisto on kerätty ja analysoitu laadullisin menetelmin. Ammatillisesti opinnäytetyötämme ohjaa sosiaalipedagogiikka ja teoreettiseksi viitekehikseksi valitsimme integraation ja emansipaation. Aineistonkeruumenetelmänä käytettiin puolistrukturoitua teemahaastattelua. Haastattelimme kolme ystävyystoiminnassa mukana olevaa ystäväparia. Aineisto analysointiin teoriaohjaavasti teemoitellen.</p> <p>Tulokseksi saimme, että ystävyystoiminta on edistänyt maahanmuuttajanaisten integroitumista yhteiskuntaan kielen oppimisen ja sosiaalisten suhteiden parantumisen myötä. Myös parantuneen kielitaidon ja itsevarmuuden lisääntymisen myötä maahanmuuttajanaiset kokivat selviytyvänsä paremmin arjen tilanteissa. Ystävätoiminnassa mukana olevat vapaaehtoistyöntekijät kokivat voineensa rohkaista maahanmuuttajanaisia.</p> <p>Ystäväksi maahanmuuttajaäidille –toiminta on edistänyt maahanmuuttajaäitien kotoutumista ystäväparien kokemusten mukaan. Suomenkielen oppimisen myötä myös ystävyys maahanmuuttajaäidin ja vapaaehtoisen välillä voi syventyä ja ystävydestä voi tulla esiin erilaisia ulottuvuuksia. Ystäväksi maahanmuuttajaäidille –toiminta on koettu hyödylliseksi ja arvokkaaksi, joten ehdotuksemme on, että toimintaa tulisi laajentaa paikallisesta kansalliseksi toiminnaksi.</p>	
Avainsanat	monikulttuurisuus, maahanmuuttajanaiset, kotoutuminen, integraatio

Authors Title Number of Pages Date	Juuli Dolk, Elina Kuosmanen Friend Couples' Experiences of the Friendship Program and the Program's Significance to the Integration of Immigrant Women 34 pages Spring 2013
Degree	Bachelor of Social Services
Degree Programme	Social Services
Specialisation option	Social Services
Instructors	Arto Salonen, Senior Lecturer Anna-Riitta Mäkitalo, Senior Lecturer
<p>The purpose of this Bachelor's thesis was to determine how a Friend for Immigrant Mother - program of The Mannerheim League for Child Welfare affects the integration process of immigrant women into Finnish society. The thesis was cooperated with The Mannerheim League for Child Welfare, which is non-governmental organization made a wish that they are able to use the results of this study in educating the future volunteers.</p> <p>This thesis is a qualitative study and the literature is collected and analyzed by qualitative methods. This study was guided by social pedagogy and as a theoretical framework we used integration and emancipation. As a data collection method we used semi-structured theme interview. We interviewed three of the couples within the program. We analyzed the literature using thematisation.</p> <p>As a result we found out that the friendship program has helped the immigrants in the program to further integrate into Finnish society by improving language skills and developing social relations. According to the results, through development of language skills and improved self confidence immigrant women felt that they endured better in everyday tasks. On the other hand volunteers felt they could more easily encourage the immigrant women.</p> <p>The results lead to the conclusion that based on the opinions of the friend couples a Friend for Immigrant Mother –program promotes integration of immigrant mothers into Finnish society. By learning the Finnish language the friendship between volunteers and immigrants is able to find new dimensions. The experience received from the program proves to be so useful and valuable that we recommend the program to be expanded from local level to national level.</p>	
Keywords	multiculturalism, integration, immigration

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Maahanmuutto	2
2.1	Maahanmuutto Suomessa	2
2.2	Maahanmuuttajanaiset	3
2.3	Kotouttaminen lainsäädännössä	4
3	Mannerheimin Lastensuojeluliitto ry	5
3.1	Historia	6
3.2	Mannerheimin Lastensuojeluliitto nykyään	6
4	Ystäväksi maahanmuuttajaäidille –toiminta	6
4.1	Ystävyytoiminnan periaatteet	6
4.2	Vapaaehtoistyö Ystäväksi maahanmuuttajaäidille -toiminnassa	8
5	Teoreettinen viitekehys	8
5.1	Akkulturaatio	9
5.2	Integraatio	10
5.2.1	Elinympäristö ja yhteiskunta	11
5.2.2	Sosiaaliset suhteet ja kieli	12
5.2.3	Työelämä	13
5.3	Emansipaatio	14
6	Opinnäytetyöprosessi	14
6.1	Tutkimustehtävä	15
6.2	Aineiston hankinta	16
6.3	Aineiston käsittely ja analysointi	18
6.4	Eettisyys ja luotettavuus	19
7	Tulokset	21
7.1	Kotoutuminen ja Suomeen muutto	22
7.2	Sosiaaliset suhteet ja kieli	23
7.3	Ystäväksi maahanmuuttajaäidille –toiminta	25
7.4	Tulevaisuuden suunnitelmat	27
8	Johtopäätökset	27
9	Pohdinta	30
	Lähteet	33

1 Johdanto

Valtion kotouttamisohjelman (2012: 5-6) mukaan maahanmuuton lisääntyessä suomalaisessa yhteiskunnassa monikulttuurisuus, monikielisyys ja arvojen sekä tapojen monimuotoisuus tulevat enenevässä määrin esille. Kotoutuminen on kaksisuuntainen prosessi, joka vaatii ja edellyttää sekä kotoutujalta että yhteiskunnalta toimenpiteitä ja sitoutumista. Valtion kotouttamisohjelmassa yhdeksi painopisteeksi on nostettu maahanmuuttajanaiset, joiden työttömyysaste on korkeampi kuin miesten. Erityisesti kotonaan lapsiaan hoitavat maahanmuuttajaäidit saattavat jäädä kokonaan kotouttamistoimenpiteiden ulkopuolelle. Valtion kotouttamisohjelman yhtenä tavoitteena on, että kaikki maahanmuuttajanaiset saatetaan kotouttamistoimenpiteiden piiriin. (Valtion kotouttamisohjelma 2012: 15.)

Opinnäytetyömme toteutettiin yhteistyössä Mannerheimin Lastensuojeluliiton kanssa ja tilaus opinnäytteellemme tuli Mannerheimin Lastensuojeluliitolta. Mannerheimin Lastensuojeluliitolla on vuonna 2011 aloitettu toiminta Ystäväksi maahanmuuttajaäidille, jossa pureudutaan maahanmuuttajaäitien kotoutumisen ja integroitumisen edistämiseen. Ystäväksi maahanmuuttajaäidille –toiminnan tavoitteena on tukea maahanmuuttajaäidin suomenkielen oppimista ja laajentaa hänen sosiaalista verkostoaan. Syrjäytymisen ehkäisy ja arkipäivän aktiivisuuden lisääminen ovat myös Ystäväksi maahanmuuttajaäidille –toiminnalle asetettuja tavoitteita. Ystäväksi maahanmuuttajaäidille –toiminta on Mannerheimin Lastensuojeluliiton suosituinta toimintaa ja toiminta on laajenemassa Uudenmaan alueelta myös muualle Suomeen.

Opinnäytetyömme tarkoituksena on tuottaa tietoa Ystäväksi maahanmuuttajaäidille –toiminnan merkityksestä maahanmuuttajaäidin kotoutumisessa. Opinnäytetyömme tuloksia on tarkoitus hyödyntää tulevaisuudessa Ystäväksi maahanmuuttajaäidille –toiminnan vapaaehtoisten ystävien koulutuksessa.

Opinnäytetyömme aiheena on tutkia miten Mannerheimin Lastensuojeluliiton Ystäväksi maahanmuuttajaäidille –toiminta on ystäväparien kokemusten mukaan edistänyt maahanmuuttajaäitien kotoutumista ja integroitumista yhteiskuntaan. Aihe on ajankohtainen ja merkittävä Mannerheimin Lastensuojeluliitolle juuri tällä hetkellä, koska ystävätoiminta maahanmuuttajien ja valtaväestön välillä on suhteellisen uutta. Aiheen ajankohtaisuudesta kertoo myös se, että Ystäväksi maahanmuuttajaäidille -toiminnalle on myön-

netty vuonna 2012 Vuoden vapaaehtoisteko – palkinto Espoon Vapaaehtoisverkoston toimesta.

Opinnäytetyössämme tarkastelemme Ystäväksi maahanmuuttajaäidille –toimintaa maahanmuuton ja kotoutumisen viitekehyksessä, joten avaamme maahanmuuton kontekstia, jotta tulee ymmärrettäväksi, mihin kokonaisuuteen aiheemme liittyy. Kolmannessa ja neljännessä luvussa esitteemme yhteistyökumppanimme Mannerheimin Lastensuojeluliiton sekä kerromme tarkemmin Mannerheimin Lastensuojeluliiton Ystäväksi maahanmuuttajaäidille –toiminnasta ja toiminnan tavoitteista.

Viidennessä luvussa esittelemme opinnäytetyömme teoreettisen viitekehyksen sekä kontekstin, johon aiheemme liittyy. Ammatillisesti opinnäytetyötämme ohjaa sosiaalipedagogiikka ja teoreettiseksi viitekehykseksi valitsimme integraation ja emansipaation. Aineistonkeruumenetelmänä opinnäytetyössämme käytimme puolistrukturoitua teema-haastattelua. Aineisto analysoitiin teoriaohjaavasti teemoittelua käyttäen.

Teoreettisen viitekehyksen jälkeen on vuorossa opinnäytetyöprosessin kuvaus sekä tutkimustulosten esittely, arviointi, johtopäätöksen ja pohdinta. Opinnäytetyö on toteutettu parityönä ja molemmat tekijät ovat osallistuneet opinnäytetyön suunnitteluun, aikataulun laatimiseen, opinnäytetyön toteuttamiseen kuten myös aineiston keruuseen, tulosten analysointiin ja arviointiin sekä johtopäätösten tekemiseen. Opinnäytetyötä on kirjoitettu yhdessä ja erikseen, mutta kuitenkin siten, että olemme yhteisesti hyväksyneet kaiken tuotetun tekstin.

2 Maahanmuutto

Opinnäytetyömme tarkastelun kohteena ovat maahanmuuttajanaiset, joita koko Suomen maahanmuuttajaväestöstä on noin puolet (Matikainen – Tiilikainen 2007: 15).

2.1 Maahanmuutto Suomessa

Kotouttamislain mukaan maahanmuuttajalla tarkoitetaan Suomeen muuttanutta henkilöä, joka oleskelee maassa muuta kuin matkailua tai siihen verrattavaa lyhytaikaista oleskelua varten myönnetyllä luvalla tai jonka oleskeluoikeus on rekisteröity taikka jolle on myönnetty oleskelukortti. (Laki kotoutumisen edistämisestä.)

Maahanmuutto on Suomessa kasvanut nopeasti. Vuonna 1999 Suomessa oli noin 87 800 ulkomaalaista kun taas vuoden 2010 lopussa ulkomaan kansalaisten määrä oli 167 962 eli määrä on lähes kaksinkertaistunut. Tulevien vuosien aikana Suomessa asuvien ulkomaan kansalaisten määrän odotetaan kasvavan merkittävästi ja arvion mukaan vuonna 2020 ulkomaan kansalaisia olisi noin 330 000 ja vuonna 2030 arviolta 498 000. (Valtion kotouttamisohjelma 2012: 16.) Maahanmuutto onkin suomalaisen yhteiskunnan yksi keskeisiä muutostekijöitä tulevien vuosien ja vuosikymmenten aikana (Valtion kotouttamisohjelma 2012: 24).

Kasvaneen maahanmuuton seurauksena myös myönnettyjen oleskelulupien perusteet ovat muuttuneet. 1990 -luvulla Suomeen muutettiin pääasiassa kiintiöpakolaisena tai turvapaikanhakijana kun taas vuonna 2011 myönnetyistä ensimmäisistä oleskeluluvista 30 % oli perhesiteiden vuoksi. Myönnettyistä oleskeluluvista 29 % myönnettiin opiskelijoille ja vain 7 % kansainvälistä suojelua saaneille tai muista humanitaarisista syistä. (Valtion kotouttamisohjelma 2012: 16–17.)

Maahanmuuttajien väestöjakaumasta käy ilmi, että vuonna 2011 maahanmuuttajaväestö oli nuorempaa kuin koko väestö. Työikäisiä vuonna 2010 Suomessa asuvista ulkomaan kansalaisista oli noin 80 %, kun taas suomalaisilla sama luku on 60 %. (Valtion kotouttamisohjelma 2012: 18.)

Maahanmuuttajat ovat erityisessä vaarassa syrjäytyä ja joutua ulkopuoliseksi eriarvoistumisen sekä yhteiskunnan pirstaloitumisen myötä. Koko suomalaisen yhteiskunnan kannalta tärkeä tulevaisuuden kysymys on, kuinka vahvasti yhteiskunnassa sitoudutaan maahanmuuttajien kotouttamiseen ja kotoutumisen tukemiseen. (Valtion kotouttamisohjelma 2012: 24.)

2.2 Maahanmuuttajanaiset

Noin puolet Suomen maahanmuuttajaväestöstä on naisia. Naisten osuus maahanmuuttajista on kasvanut 1990 -luvun puolivälin jälkeen perheenyhdistämisten, avioliittojen ja paluumuuton ansiosta. Eri maista tulleiden maahanmuuttajien keskuudessa naisten osuus vaihtelee huomattavasti. Maahanmuuttajanaisten ikäjakauma on keskimäärin suomalaisiin naisiin verrattuna nuorempi. Kulttuuriset odotukset ja ihanteet sekä valtaväestöä nuorempi ikäjakauma näkyy maahanmuuttajanaisten lasten runsaslukuisuutena. (Martikainen – Tiilikainen 2007: 15.)

Maahanmuutonsyillä on merkitystä varsinkin uudessa maassa oleskelun alkuvaiheessa. Maahanmuuttajamiesten ja -naisten muuttosyyt, kotoutuminen ja uuden elämän aloittaminen näyttäytyvät erilaisina kotoutumisprosesseina. (Martikainen - Tiilikainen 2007: 15.) Maahanmuuttajanaisten kohdalla hänen elämä ja häneen kohdistuvat odotukset perheen, oman etnisen yhteisön kuin suomalaisen yhteiskunnankin taholta näyttäytyvät erilaisina riippuen maahanmuuton syystä. Työperäisessä maahanmuutossa maahanmuuttajanaistella on jo maahantulovaiheessa työpaikka odottamassa tai ainakin vahvat odotukset sen löytymisestä. Mikäli kyseessä on parisuhteen tai perheen yhdistämisen johdosta tapahtuva maahanmuutto odotukset maahanmuuttajanaista ja hänen elämäänsä kohtaan ovat erilaiset. Maahanmuuttajanaisten omat tarpeet ja suunnitelmat ovat myös erilaisia riippuen maahanmuuton syystä. (Martikainen - Tiilikainen 2007: 21–22.)

Maahanmuuttajanaisten kohdalla 1990- ja 2000 -luvuilla suurin syy Suomeen muuttoon oli perhesiteet (n. 60–65 %). Muita syitä olivat muun muassa pakolaisuus (15 %), paluumuutto entisen Neuvostoliiton alueelta (n. 10 %) ja muut syyt (n. 5-10 %), kuten opiskelu. Sukupuolten välillä on merkittäviä eroja, joten voidaan sanoa, että muuttosyyt Suomeen ovat sukupuolittuneita. (Martikainen - Tiilikainen 2007: 22–23.)

Maahanmuuttajanaisten työttömyysaste on korkeampi kuin miesten. Erityisesti puolisoina maahan saapuneet ja kotona lapsia hoitavat äidit saattavat jäädä kokonaan kotoutumistoimien ulkopuolelle, mikä vaikeuttaa myös lasten yhteiskunnan jäseniksi kasvun tukemista perheessä. Tavoitteena on, että kaikki maahanmuuttajanaiset saatetaan nykyistä tehokkaammin kotouttamistoimenpiteiden piiriin. (Valtion kotouttamisohjelma 2012: 52.)

2.3 Kotouttaminen lainsäädännössä

Kotouttamislain mukaan kotoutumisella tarkoitetaan maahanmuuttajan ja yhteiskunnan vuorovaikutteista kehitystä, jonka tavoitteena on antaa maahanmuuttajalle yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittavia tietoja ja taitoja samalla kun tuetaan häntä mahdollisuuksien mukaan oman kielen ja kulttuurin ylläpitämiseen. Viranomaisten ja muiden tahojen tarjoamat toimenpiteet ja palvelut tukevat ja edistävät maahanmuuttajan kotoutumista. (Laki kotoutumisen edistämisestä.)

Kotouttamislain tarkoituksena on tukea ja edistää kotoutumista ja maahanmuuttajien mahdollisuutta osallistua aktiivisesti suomalaisen yhteiskunnan toimintaan. Tarkoituk-

sena on myös edistää tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta sekä myönteistä vuorovaikutusta eri väestöryhmien kesken. (Laki kotoutumisen edistämisestä.)

Kotoutumisella yleensä suomalaisessa viranomaispuheessa ja tutkimuksissa tarkoitetaan samanaikaista osallistumista uuteen yhteiskuntaan ja oman kulttuurin ja kielen säilyttämistä, jota yleisesti pidetään parhaana kotoutumismallina. Usein onnistuneesta kotoutumisesta käytetään myös sanaa integraatio. (Martikainen – Tiilikainen 2007: 19.)

Tutkielmassamme keskitymme tarkastelemaan miten Ystäväksi maahanmuuttajaäidille –toiminta on edistänyt maahanmuuttajanaisten integroitumista yhteiskuntaan heidän mielestään.

3 Mannerheimin Lastensuojeluliitto ry

Mannerheimin Lastensuojeluliitto ry kuvaa itseään kaikille avoimeksi kansalaisjärjestöksi, jonka tarkoituksena on edistää lasten ja lapsiperheiden hyvinvointia, lisätä lapsuuden arvostusta ja näkyvyyttä yhteiskunnassa sekä tuoda päätöksentekoon mukaan myös lapsen näkökulmaa. Mannerheimin Lastensuojeluliitto on Suomen suurin lastensuojelujärjestö, jolla on yli 92 000 jäsentä. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto.)

Mannerheimin Lastensuojeluliitto ry:ssä on kolmiportainen rakenne, jonka muodostavat keskusjärjestö, 10 piirijärjestöä sekä 566 paikallisyhdistykset. Kaikki ovat itsenäisiä yksiköitään. Ylin päättävä elin tässä organisaatiossa on kolmen vuoden välein kokoontuva liittokokous. Liittokokous suunnittelee ja hyväksyy liiton toimintasuunnitelman seuraavaksi kolmeksi vuodeksi. Tämän lisäksi Liittokokous valitsee liitto valtuuston puheenjohtajat sekä 38 jäsentä. Liittokokous valitsee myös liittohallituksen puheenjohtajat. Liittovaltuusto puolestaan valitsee liittohallituksen yhdeksän jäsentä. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto.)

Mannerheimin Lastensuojeluliitto ry on keskusjärjestö, jonka jäseniä ovat paikallisyhdistykset ja piirijärjestöt. Keskusjärjestössä työskentelee seitsemänkymmentä työntekijää. Mannerheimin Lastensuojeluliittoon kuuluu myös 10 eri piirijärjestöä, jotka ovat alueensa paikallisyhdistyksen tuki ja alueellinen vaikuttaja. Kullakin piirijärjestöllä on oma toimisto. Paikallisyhdistykset taas ovat Mannerheimin Lastensuojeluliiton toiminnasta kiinnostuneiden henkilöiden perustamia ja ne toimivat omalla alueellaan Mannerheimin Lastensuojeluliiton arvojen, toimintaperiaatteiden ja liittokokouksessa mää-

rättyjen linjausten mukaisesti. Paikallisyhdistykset ovat oman piirijärjestönsä sekä keskusjärjestön jäseniä. Kaiken kaikkiaan Mannerheimin Lastensuojeluliitossa on yli 93 000 henkilöjäsentä. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto.)

3.1 Historia

Mannerheimin Lastensuojeluliitto ry on perustettu vuonna 1920 paikallisten alayhdistysten liitto, jonka tavoitteena on edistää lasten terveyttä ja hyvinvointia. Perustamisen keskeisin aloitteentekijä oli Carl Gustaf Emil Mannerheimin sisar ylihoitaja Sophie Mannerheim. Muita perustajajäseniä olivat kouluneuvos Erik Mandelin, lastenlääkäri Arvo Ylppö sekä kenraali Carl Gustaf Emil Mannerheim. Hallituksen puheenjohtajana toimi vuosina 1920–1960 Arvo Ylppö, jonka aloitteesta Suomeen perustettiin vuonna 1922 ensimmäinen neuvola. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto.)

3.2 Mannerheimin Lastensuojeluliitto nykyään

Nykyään Mannerheimin Lastensuojeluliitto ry järjestää monia lyhytaikaisia palveluja ja toimintoja sekä tiedottaa ja järjestää lukuisia kampanjoita lasten olojen parantamiseksi. Lyhytaikaisia palveluja ovat muun muassa; lyhytaikainen lastenhoitoapu, erilaiset vertaistukiryhmät, päiväkerhot, tukioppilas- ja tutortoiminta, kesäleirit, lasten ja nuorten puhelin ja -netti sekä vanhempain puhelin. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto.)

Nykyään Mannerheimin Lastensuojeluliitto ry:n toimintaa rahoittavat RAY sekä Lasten Päivä Säätiö. Monet toiminnot toteutetaan kuntien myöntämien avustusten turvin. Tämän lisäksi paikallisyhdistykset saavat lahjoituksia sekä järjestävät keräyksiä. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto.)

4 Ystäväksi maahanmuuttajaäidille –toiminta

4.1 Ystävyystoiminnan periaatteet

Ystäväksi maahanmuuttajaäidille –toiminta on Mannerheimin Lastensuojeluliiton Uudenmaan piirin vuonna 2011 aloittama toiminta, jonka tavoitteena on edistää maahanmuuttajaäitien kotoutumista ja kielenoppimista. Ystäväksi maahanmuuttajaäidille toiminnassa on tällä hetkellä mukana yli 100 koulutettua vapaaehtoista ja 70 maahanmuuttajaäitiä. Ystäväpareja on muodostunut kaikkiaan jo 70. Ystäväksi maahanmuutta-

jaäidille -toiminnassa on mukana maahanmuuttajaäitejä 32:sta eri maasta ja pisimmät ystävyysuhteet ovat kestäneet jo puolitoistavuotta.

Ystäväksi maahanmuuttajaäidille –toiminta on herättänyt runsaasti kiinnostusta Uudellamaalla. Myös kunnat ovat lähteneet innokkaasti tukemaan toimintaa ja vapaaehtoisia on hakeutunut ystävätoimintaan mukaan jopa niin paljon, että kaikki halukkaat eivät ole mahtuneet koulutuksiin. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto.)

Ystäväksi maahanmuuttajaäidille -toiminnan tavoitteet ovat

- tukea maahanmuuttajaäitiä suomenkielen oppimisessa
- uusista kulttuureista oppiminen
- ennakkoluulojen vähentäminen ja ymmärryksen lisääminen kulttuurien välillä
- kotouttamisen tukeminen
- syrjäytymisen ehkäisy
- arkipäivän aktiivisuuden lisääminen. (Ystäväksi maahanmuuttajaäidille käytännössä -diasarja 2012.)

Ystäväksi maahanmuuttajaäidille -toiminnan tarve syntyy tilanteissa, joissa kotona lapsiaan hoitavat maahanmuuttajaäidit jäävät ilman luonnollista tukiverkostoa eikä heillä välttämättä ole mahdollisuutta lähteä kielikursseille. Toiminnan tarkoitus on, että suomalainen ystävä on mukana maahanmuuttajaäidin arjessa, kuten kaupassa asioidessa ja neuvolakäynneillä. Mannerheimin Lastensuojeluliitto pyrkii saattamaan yhteen suomalaiset ystävät ja maahanmuuttajaäidit samalta asuinalueella, jolloin asuinalueen palveluihin on helpompi tutustua yhdessä. (Ystäväksi maahanmuuttajaäidille 2012.)

Toiminnasta viestitään monin eri tavoin; neuvoloiden, sosiaalisten medioiden, kotoutuskurssien ja maahanmuuttajajärjestöjen kautta sekä useilla eri kielillä. Ystäväksi maahanmuuttajaäidille -toimintaa on tällä hetkellä ainoastaan Helsingin alueella, mutta tarkoitus on laajentaa projekti myös kansalliselle tasolle. (Ystäväksi maahanmuuttajaäidille 2012.)

Ystäväksi maahanmuuttajaäidille -toimintaa rahoittaa HOK-Elanto. (Ystäväksi maahanmuuttajaäidille käytännössä -diasarja 2012.) Vuoden 2013 alusta Mannerheimin Lastensuojeluliiton Uudenmaan piirissä on alkanut kolmivuotinen RAY:n rahoittama hanke toiminnan levittämiseksi. (Mannerheimin lastensuojeluliitto.)

4.2 Vapaaehtoistyö Ystäväksi maahanmuuttajaäidille -toiminnassa

Ystäväksi maahanmuuttajaäidille -toiminnassa on mukana tällä hetkellä noin 100 koulutettua vapaaehtoista. Vapaaehtoisille järjestetään perehdytyskoulutus ennen varsinaista ystävätoimintaa sekä myöhemmin heillä on mahdollisuus myös jatkokoulutukseen, vertaistukeen, puhelintukeen sekä virkistystoimintaan. Mannerheimin Lastensuojeluliitto järjestää ystävyystoiminnan alkuvaiheessa vapaaehtoisen ja maahanmuuttajaäidin ensimmäisen tapaamisen, jonka jälkeen he ottavat yhteyttä molempiin osapuoliin noin kahden kuukauden päästä ensimmäisestä tapaamisesta. Seuraavan kerran yhteydenotto tapahtuu noin kuuden–seitsemän kuukauden kuluttua. (Ystäväksi maahanmuuttajaäidille käytännössä – diasarja 2012.)

Ystävätoiminnan haasteiksi voi muodostua ystävätoiminnan herättämät tunteet, henkilön omat voimavarat, koska vapaaehtoistyöntekijä käyttää usein omaa persoonansa työvälineenä ja näin ollen kuormittumisen vaara on suuri. Vapaaehtoisella ei välttämättä ole ammattikoulutuksen eikä työkokemuksen antamaa turvaa, varmuutta eikä rutinua, koska vapaaehtoisilta ei vaadita minkään alan koulutusta tai ammattitaustaa. Ystävätoiminnassa mukana oleminen voi herättää myös myötätuntostressiä, joka voi myöhemmin muuttua uupumukseksi. Myötätuntistressi kehittyy henkilölle, joka on haavoittavan kokemuksen kohdanneen läheinen, ammattiauttaja tai vapaaehtoistyöntekijä. (Ystäväksi maahanmuuttajaäidille 2012.)

Vapaaehtoistoimintaa Mannerheimin Lastensuojeluliitossa ohjaavat eettiset periaatteet. Tärkeimpinä ohjaavina periaatteina ovat muun muassa luottamuksellisuus ja vaitiolovelvollisuus sekä toimintaan sitoutuminen. Myös tasa-arvoisuus, suvaitsevaisuus, puolueettomuus, vastavuoroisuus ja tavallisen ihmisen tieto ja taito ovat vapaaehtoistoiminnan eettisiä kulmakiviä. (Ystäväksi äidille -toiminnan koulutus 1/2012.)

5 Teoreettinen viitekehys

Opinnäytetyötämme ohjaa sosiaalipedagogiikka ja teoreettisena viitekehysenä ovat integraatio ja emansipaatio. Esittelemme seuraavassa, minkä vuoksi päädyimme valitsemaan työollemme teoreettiseksi viitekehyykseksi integraation.

5.1 Akkulturaatio

Akkulturaatiosta puhuttaessa yksi merkittävimmistä teorioista on John Berryn nelikenttäteoria. Nelikenttäteoria käsittelee integraatiota akkulturaatio teorian kautta. (Räty 2002: 125.)

Berryn mukaan akkulturaatiolla tarkoitetaan kanssakäymisen seurauksena tapahtuvia muutoksia, kun kaksi tai useampaa ryhmää kohtaavat. Käytännössä vaikutteita siirtyy vahvemmassa ryhmästä heikompaan, mutta periaatteen tasolla muutoksia tapahtuu molemmissa ryhmissä. (Räty 2002: 125.)

Integraatiosta puhuttaessa tarkoitetaan sitä prosessia, jonka aikana maahanmuuttaja-taustainen henkilö kokee osallisuutta uuteen elinympäristöönsä esimerkiksi taloudellisesti, poliittisesti tai sosiaalisesti. Nämä eivät ole toisiaan poissulkevia vaan yhdessä tapahtuessa integroituminen on onnistunut. Integraatioon kuuluu lisäksi se, että maahanmuuttaja asettuu uuteen kotimaahansa. Sopeutuminen ympäröivään yhteiskuntaan tapahtuu henkilöstä riippuen eritahtisesti ja eri tavoin eri elämänalueiden osalta. Kielen oppiminen, työelämään integroituminen ja kulttuurinen sopeutuminen ovat kokonaisuuksiltaan eri elämänalueilta, jotka usein kehittyvät eri nopeudella. (Martikainen - Tiilikainen 2007: 19.)

Integraatio tarkoittaa kykyä toimia yhteiskunnassa ja sen instituutioissa, kuten kouluissa, työelämässä ja ihmissuhteissa. Integroituminen ei edellytä yhteiskunnallisten epäkohtien hyväksymistä. (Martikainen – Tiilikainen 2007: 19.) Integraatiosta puhuttaessa käytetään myös usein termiä kotoutuminen ja integraatiota on pidetty ihanteellisimpana mallina kotoutua. (Räty 2002: 126). Integroituminen ympäröivään yhteiskuntaan on tärkeää kotoutumisprosessissa ja kielen oppiminen on yksi keino integroitumiseen. (Hämäläinen 2006:80.)

Separaatiosta puhuttaessa tarkoitetaan sitä kun maahanmuuttaja haluaa säilyttää oman identiteetin ja kulttuurin eikä hän kykene luomaan yhteyttä ympäröivään yhteiskuntaan. Henkilö ei ehkä koe tarpeelliseksi valtakielen oppimista ja toisaalta yhteiskunta voi torjua mahdolliset yhteydenotot ja yhteydenoton yritykset. Riittämätön kielikoulutus ja työpaikan saannin huonot mahdollisuudet voivat jättää maahanmuuttajan ulkopuoliseksi yhteiskunnasta ja näin ollen johtaa separaatioon. (Räty 2002: 126.)

Separation tavoin on olemassa myös toinen ääripäänmahdollisuus assimilaatio. Assimilaatio tarkoittaa tilannetta, jossa maahanmuuttajataustainen henkilö näkee ainoaksi mahdollisuudekseen pärjätä yhteiskunnassa hylkäämällä oman kulttuurin ja äidinkielen ja omaksua mahdollisimman nopeasti valtakulttuurin kielen ja tavat. Hän pyrkii siis omassa elämässään toimimaan mahdollisimman paljon valtaväestön tavoin opettamalla esimerkiksi lapsilleen valtakulttuurin kieltä. (Räty 2002: 126.)

Marginalisoitumisen vaarasta puhutaan silloin kun maahanmuuttaja ei pidä oman kulttuurin säilyttämistä tärkeänä eikä toisaalta omaksu valtakulttuuriakaan. Nuorten maahanmuuttajien kohdalla voidaan puhua marginalisoitumisen uhasta, koska he eivät välttämättä omaksu vanhempiensa kulttuurista mutta eivät pääse valtakulttuurin jäseniksi. Myös kielitaito saattaa tällöin jäädä vajavaisiksi, koska he eivät välttämättä opi kummankaan kulttuurin kieltä, jolloin marginalisaation vaara on olemassa. (Räty 2002: 127.)

Berry on havainnollistanut nelikenttäteoriassaan akkulturaatioon eri mahdollisuuksia. (Räty 2002: 125).

Taulukko 1. Berryn nelikenttäteoria (Räty 2002: 125).

	Tärkeää säilyttää oma identiteetti ja kulttuuri		
Tärkeää ylläpitää eri etnisten ryhmien välisiä suhteita		Kyllä	Ei
	Kyllä	Integraatio	Assimilaatio
	Ei	Separatio	Marginalisaatio

5.2 Integraatio

Päädyimme Berryn nelikenttäteorian perusteella valitsemaan yhdeksi kantavaksi teoriaksi integraation. Integraatiolla ja kotoutumisella tarkoitetaan suomalaisessa puheessa usein samaa, sillä niillä käsitetään sekä osallistuminen uuteen yhteiskuntaan että oman kulttuurin ja kielen säilyttäminen. Käytämme opinnäytetyössämme integraatio käsitettä, jolla tarkoitamme sekä integroitumista että kotoutumista. (Martikainen – Tiilikainen 2007: 19.)

Integraation edellytyksenä pidetään osallisuutta. Suomalaisen yhteiskunnan täysimääräinen osallisuus maahanmuuttajan kohdalla tarkoittaa osallisuutta kaikilla elämänalu-

eilla, kuten yhteiskunnallinen, sosiaalinen, taloudellinen sekä poliittinen toimintoihin osallistuminen uudessa kotimaassa. (Valtion kotouttamisohjelma 2012: 17.)

Integraation toteutuminen riippuu myös maahanmuuttajan sopeutumiskyvystä sekä oman maan ja isäntämaan kulttuurin samankaltaisuudesta. Sopeutumiskykyyn vaikuttavat myös esimerkiksi demografiset tekijät, kuten maahanmuuttajan ikä sekä luonteenpiirteet. (Alitolppa-Niitamo 1993: 30.) Maahanmuuttajan voidaan katsoa onnistuneen kahden kulttuurin hallinnassa, kun hän tuntee uuden kulttuurin niin hyvin, että voi elää siinä täysipainoisesti sekä kokea oman elämänsä jatkumona muuttamisesta huolimatta. (Räty 2002: 128.) Ihanteellisimmassa tilanteessa kaksikulttuurisuus on maahanmuuttajan elämää rikastuttava tekijä, kun maahanmuuttaja on voinut valita kummastakin kulttuurista kokemansa parhaat ja oikeiksi koetut ominaisuudet. (Alitolppa-Niitamo 1993: 37.)

Integraation onnistumisen edellytys on toisia kunnioittava asenneilmapiiri ja toimiva vuorovaikutus eri väestöryhmien kesken.

Integraatio käsitteen olemme jakaneet useampaan alakäsitteeseen. Tarkoituksena on havainnollistaa käsitettä avaamalla sitä eri osa-alueiden kautta.

5.2.1 Elinympäristö ja yhteiskunta

Yhteiskunnallisella tasolla integraation voi saavuttaa riittävällä kiinnittymisellä yhteiskunnassa vallitseviin toimintajärjestelmiin ja sosiaaliseen järjestykseen (Hämäläinen 2006: 80). Jotta maahanmuuttaja integroituu yhteiskuntaan riittävän hyvin, tulee hänen tuntea niin lähiympäristönsä kuten myös ympäröivä yhteiskunta ja isäntämaa.

Integroituminen ei vaadi ympäröivän yhteiskunnan heikkouksien ja puutteiden hyväksymistä vaan kykyä toimia yhteiskunnassa ja sen instituutioissa, esimerkiksi elämänhallinnan kannalta merkityksellisissä toimintajärjestelmissä (Hämäläinen 1999: 80.)

Maahanmuuttopolitiikka säätelee integroitumisen mahdollisuutta maasta riippuen. (Forssander ym. 2001: 39). Suomalaiseen yhteiskuntaan integroituminen edellyttää melko vahvaa osallistumista. Suomessa kotoutumistoimenpiteistä on säädetty laki, jonka tarkoituksena on tukea ja edistää kotoutumista ja maahanmuuttajan mahdollisuutta osallistua aktiivisesti suomalaisen yhteiskunnan toimintaan (Laki kotoutumisen edistämisestä). Yhteiskunnallisella tasolla viranomaisten kotouttamistoimien tavoite on, että

maahanmuuttaja tietää sekä tuntee yhteiskunnalliset velvollisuutensa ja oikeutensa. (Sisäasiainministeriö, kotoutuminen 2013.) Suomessa kotouttamistoimenpiteitä ovat esimerkiksi kotoutumissuunnitelma, kieliopinnot sekä kuntien tarjoamat erityiset kotoutumispalvelut ja työ- ja elinkeinotoimistot. Näillä kotouttamistoimenpiteillä pyritään maahanmuuttajan integroitumiseen. (Forsander ym. 2001: 111.)

5.2.2 Sosiaaliset suhteet ja kieli

Valtakielen osaaminen on usein ovi yhteiskuntaan, koska kieli on yksi osa vallitsevaa kulttuuria. Maahanmuuttajaa tuetaan kaksikielisyyden kehittämisessä. Toisaalta maahanmuuttajan on opittava valtakulttuurin kieli mutta myös oman äidinkielen säilyttäminen on erittäin tärkeää. Oman äidinkielen säilyttäminen on tärkeää siksi, että oma identiteetti ja suhteet kotimaahan rakentuvat oman äidinkielen avulla. Toisaalta uuteen yhteiskuntaan integroitumisen kannalta on erittäin tärkeää oppia myös uusi kieli. (Räty 2002: 154-155, 158.)

Itsensä ilmaiseminen vieraalla kielellä saattaa herättää tuntemuksia, jollaisiin ei ole ajatellutkaan törmäävänsä. Maahanmuuttajataustainen henkilö saattaa kokea itsensä huonosti ymmärrettäväksi lapseksi kun hän ei osaa välttämättä ilmaista itseään oikein eikä voi täysin luottaa siihen, että ymmärtää kaiken, mitä hänelle on sanottu. (Alitolppa-Niitamo 1992: 39.)

Kantaväestön ja maahanmuuttajien välinen vuorovaikutus edesauttaa tapojen, arvojen ja kulttuurin tuntemusta, jonka myötä maahanmuuttaja voi kokea osallisuutta sosiaalisessa kontekstissa. Maahanmuuttaja saa mahdollisuuden kokea tulleen hyväksytyksi yhteiskunnan jäseneksi, kun hän on myönteisessä vuorovaikutuksessa kantaväestön kanssa. Kantaväestöön solmitut vuorovaikutussuhteet myös parantavat maahanmuuttajan kielenoppimista, ympäröivän yhteiskunnan arvoihin tutustumista sekä antavat kotoutumismahdollisuuksia. (Valtion kotouttamisohjelma 2012: 17–18.)

Kantaväestön ja maahanmuuttajien omat verkostot toimivat usein epävirallisina kanavina työllistymisessä. Solmittuaan sosiaalisia suhteita kantaväestön edustajien kanssa saattaa maahanmuuttaja sitä kautta myös tutustua ympäröivään yhteiskuntaan sekä oppia yhteiskunnassa vallitsevia käytäntöjä ja normeja kantaväestön edustajan kautta. Syrjäytymisen kierteen katkaisun näkökulmasta myös asuinalueella on suuri merkitys. Kulttuurien välisiä kohtaamisia tapahtuu juuri omalla asuinalueella ja näin ollen asuin-

alueet ovat keskeisessä asemassa kulttuurienvälisyyden edistämisessä. (Valtion kotouttamisohjelma 2012: 21-22.)

Integroitumiseen maahanmuuttaja tarvitsee suomalaisen kulttuurin tuntemusta ja kielitaitoa, jotta hän voi toimia yhteiskunnassa. Maahanmuuttajan on kuitenkin päätettävä, miten hän haluaa vaalia omaa kulttuuriaan ja äidinkieltään. Strategiat oman kulttuurin säilyttämiselle voivat vaihdella kontekstista riippuen. Mikäli maahanmuuttaja on työelämässä, saattaa hän siellä käyttäytyä hyvin valtakulttuurin tavoin vaikka vapaaajallaan sosiaaliset suhteet rajoittuisivat omaan vähemmistöryhmään. (Räty 2002: 127.)

5.2.3 Työelämä

Yksi yhteiskuntaan integroivista tekijöistä Suomessa on työ. Työllä nähdään olevan suuri merkitys ihmisen jokapäiväisessä elämässä, joten tämän vuoksi maahanmuuttajien työllistyminen on yhteiskunnallisen integraation kannalta erittäin tärkeää. Työmarkkinoiden näkökulmasta maahanmuuttajat voidaan jakaa kahteen ryhmään riippuen heidän maahantulositystä. Toisessa ryhmässä ovat työvoimapolitiittiset muuttajat, eli he, joiden muutto perustuu työvoiman kysyntään, kun taas toisessa ryhmässä ovat he, joiden muutto perustuu muihin syihin. Muita syitä ovat esimerkiksi niin sanottu paluumuutto, eli henkilöt, joilla on siteitä Suomeen sekä muuttaminen perhesyistä. Myös pakolaisuus ja siihen verrattavat kuuluvat maahanmuuton muihin syihin. (Forsander ym. 2001: 59-60.)

Maahanmuuttajien kohdalla työllistyminen on haastavampaa kuin valtaväestön kohdalla. Maahanmuuttaja joutuu ehkä kohtaamaan ennakkoluuloja ja -olettamuksia. Vuorovaikutusta kehittämällä voidaan kuitenkin pyrkiä ennaltaehkäisemään väestöryhmien välisten näkemyserojen kehittymistä. (Valtion kotouttamisohjelma 2012: 16.)

Kotouttamistyön suuri voimavara suomalaisessa yhteiskunnassa ovat maahanmuuttajien osallistuminen kansalaisjärjestöjen toimintaan. Myös maahanmuuttajien omien järjestöjen määrä on nousussa ja niiden hyödyntäminen kotouttamistyön tukena on yksi kotouttamispolitiikan painopiste. Kansalaisjärjestöjen kautta maahanmuuttajat voivat lisätä omaa osallistumistaan poliittiseen ja muuhun yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen luomalla verkostoja. (Valtion kotouttamisohjelma 2012: 17.)

5.3 Emansipaatio

Täydellisen integraation tavoitteena on ohjata henkilöä integroitumaan eli kiinnittymään yhteiskuntaan mutta toisaalta integraatiossa tulisi tapahtua emansipoitumista, jonka ajatuksena on ihmisen muuttuminen täysivaltaiseksi elämänsä subjektiksi. Jotta täydellinen integroituminen olisi mahdollista, tulee emansipaatio nähdä integraatiota täydentävänä ja tasapainottavana periaatteena eikä suinkaan sen vastakohtana. (Hämäläinen 2006:80.)

Maahanmuuttajan on siis integroituaan uuteen yhteiskuntaan pyrittävä säilyttämään myös omaa kulttuuriaan. Tästä esimerkkinä Kirkko ja kaupunki – lehden artikkeli Sonja, ystäväni, jossa maahanmuuttajataustainen Zainab Hydara kertoo ”Aikaisemmin, kun en ymmärtänyt kieltä, minua pelotti monissa tilanteissa.” Kielen oppimisen myötä Hydara kokee arjen tilanteiden helpottuneen. (Sonja, ystäväni 2011)

6 Opinnäytetyöprosessi

Tässä kappaleessa esittelemme opinnäytetyömme tutkimustehtävän, tutkimustavan sekä aineiston analyysitavan.

Opinnäytetyömme on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkielma. Kun kyseessä on kvalitatiivinen tutkimus, tulee aina kyseeseen aineiston harkinnanvarainen, teoreettinen ja tarkoituksenmukainen poiminta. Tällöin tutkimus perustuu suhteellisen pieneen tapausmäärään. Pienestä tapausmäärästä huolimatta tutkimusaineistoa saattaa kertyä paljon. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa ei ole tarkoitus päästä tilastollisiin yleistyksiin vaan tarkoituksenmukaisempaa on päästä kuvaamaan jotain tapahtumaa, ymmärtämään tiettyä toimintaa tai antaa teoreettisesti mielekäs tulkinta jostain ilmiöstä. (Eskola – Suoranta 2005: 61.)

Kvalitatiivista tutkimusta tehtäessä aineiston koon määrittämiseksi on luotu sääntöjä, jotka ovat käytännössä koeteltu. Aineistoa on yleensä riittävästä kun uudet tapaukset eivät tuota tutkimusongelman kannalta uutta tietoa. Aineisto on tällöin saturoitunut eli kylläntynyt. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa tutkimusongelmaan tai –kysymykseen tarvitaan vastauksia sen verran kuin on aiheen kannalta välttämätöntä. Saturaaion voi saavuttaa vain siten, että tarkkailee aineistoa teoreettisesti. Kun aineistosta löytyy sa-

manttyylisiä ja samoihin teemoihin viittaavia lausumia, voidaan puhua saturaatiosta. (Eskola – Suoranta 2005: 62-63.)

6.1 Tutkimustehtävä

Opinnäytetyö toteutettiin yhteistyössä Mannerheimin Lastensuojeluliiton kanssa. Olemme olleet koko opinnäytetyöprosessimme aikana kaikissa opinnäytetyöhömmme liittyvissä lupa-asioissa ja kysymyksissä yhteydessä Mannerheimin Lastensuojeluliiton Ystäväksi maahanmuuttajaäidille – toiminnan koordinaattorin Teija Silvosen kanssa, joka on toimittanut opinnäytetyötämme varten esimerkiksi materiaalia Mannerheimin Lastensuojeluliiton toiminnasta.

Ystäväksi maahanmuuttajaäidille – toiminnan koordinaattori Teija Silvonon esitti toiveen, että opinnäytetyömme tutkimustuloksia voitaisiin hyödyntää jatkossa vapaaehtoistyöntekijöiden koulutustoiminnassa. Opinnäytetyö tullaan luovuttamaan Mannerheimin Lastensuojeluliiton käyttöön.

Tutkielmamme myötä tutkimustuloksia tullaan hyödyntämään myöhemmin Ystäväksi maahanmuuttajaäidille – toimintaan hakeutuvien vapaaehtoisten koulutuksessa. Koulutusta voidaan näin ollen spesifioida ja täsmentää, jolloin projektille asetetut tavoitteet, eli kielen oppiminen ja kotoutuminen toteutuvat paremmin.

Opinnäytetyönaihe esitettiin Mannerheimin Lastensuojeluliiton toimesta. Ystävätoiminta on ollut käynnissä vasta reilun vuoden verran eikä siitä ole tehty aikaisempaa tutkimusta. Ystävyystoiminnan olemassaolon aikana Mannerheimin Lastensuojeluliiton Ystäväksi maahanmuuttajaäidille –toiminnan koordinaattoreille on muodostunut kuva, että suomalaisten vapaaehtoistyöntekijöiden ja maahanmuuttajaäitien välille syntyneet ystävyyssuhteet ovat edistäneet maahanmuuttajaäitien kotoutumista ja kielenoppimista.

Opinnäytetyössämme tutkimme miten maahanmuuttajaäidit ja vapaaehtoistyöntekijät ovat kokeneet ystävyystoiminnan edistäneen maahanmuuttajaäidin kotoutumista. Toinen tutkimuskysymyksemme on, mitkä tekijät haastateltavien kokemuksen mukaan ovat tukeneet maahanmuuttajaäitien integroitumista yhteiskuntaan.

Tutkimuskysymyksiä laatiessa huomioimme Valtion kotouttamisohjelmassa (2012: 30) laaditut painopisteet yhteisölliseen kotouttamiseen. Maahanmuuttajan täysimääräinen osallistuminen uudessa yhteiskunnassa tarkoittaa osallisuutta kaikilla elämänalueilla.

Osallisuutta voi edistää, maahanmuuttajan omat voimavarat, huomioiden rakentamalla kotoutumista tukevista palveluista ehjä ja vuorovaikutuksellinen kokonaisuus. Kotouttamiseen tarvitaan kuntien panostuksen lisäksi myös kolmannen sektorin kanssa tehtävää yhteistyötä. (Valtion kotouttamisohjelma 2012: 16.) Valtion kotouttamisohjelman mukaan tulevaisuudessa tullaan panostamaan myös erityisesti maahanmuuttajanaisten ja maahanmuuttajaäitien kotoutumiseen, joten huomioimme myös tämän näkökulman tutkimuskysymystä laatiessamme.

6.2 Aineiston hankinta

Käytimme opinnäytetyömme aiheistonkeruu menetelmänä puolistrukturoitua teemahaastattelua. Teemahaastattelu oli luontevin tapa aineistonkeruulle, koska opinnäytetyömme on laadultaan kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Puolistrukturoitu teemahaastattelu aineistonkeruu menetelmänä toimi opinnäytetyömme aiheen kohdalla, koska haastateltavilla oli omakohtaisia kokemuksia tutkimusaiheestamme. Teemat ohjasivat meitä pysymään aiheessa, mutta antoivat toisaalta haastateltaville vapauden kertoa omin sanoin omista kokemuksistaan. Osittain haastattelumme oli puolistrukturoitua, koska joihinkin teemoihin meillä oli tarkkaan mietityt kysymykset, jotka esitimme samanlaisina kaikille. Lisäksi osa kysymyksistä oli suunnattu maahanmuuttajaäidille ja toiset hänen ystävälleen. Osa haastattelukysymyksistämme oli suunnattu ystäväparille yhteisesti.

Teemahaastattelu on keskustelunomainen tilanne, jossa käydään läpi ennalta sovittuja teemoja. Teemahaastattelu on hieman strukturoidumpi kuin avoin haastattelu, sillä siinä ennalta määritellyt teemat ovat kaikille haastateltaville samoja, vaikka niitä ei välttämättä käsitellä samassa järjestyksessä. Teemahaastattelussa saadaan kuuluville haastateltavan ääni ja mielipide. Haastateltavan vapaalle puheelle annetaan tilaa, mutta ennalta määritellyt teemat tulisi keskustella kaikkien haastateltavien kanssa. (Saaranen-Kauppinen – Puustniekka 2006.)

Puolistrukturoitu haastattelu on formaalimpi kuin teemahaastattelu, mutta ei yhtä formaali kuin strukturoitu haastattelu. Puolistrukturoidussa haastattelussa kysymykset ovat kaikille samat, mutta valmiita vastausvaihtoehtoja ei ole vaan haastateltava saa vastata omin sanoin esitettyihin kysymyksiin. (Eskola – Suoranta 2005: 86.) Mietimme haastattelulle teemat valmiiksi, mutta näiden lisäksi päädyimme esittämään melko tarkkaan valmisteltuja kysymyksiä. Päädyimme tähän siksi, koska puolistrukturoitu haastat-

telu sopii tilanteisiin, joissa halutaan tietoa juuri tietyistä asioista, eikä haastateltaville ole tarpeellista antaa kovin suuria vapauksia haastattelutilanteessa (Saaranen-Kauppinen – Puustniekan 2006.) Myöskin epävarmuus haastateltavien maahanmuuttajaäitien kielitaidon tasosta oli yksi tekijä, joka rajoitti avoimen teemahaastattelun käyttöä.

Ennen haastattelun alkua kerroimme haastateltaville lyhyesti opinnäytetyöstämme sekä mitä varten haastatteluja tehdään. Kävimme läpi teemat, eli kerroimme etukäteen millaisista teemoista tulemme esittämään kysymyksiä.

Teemahaastatteluun määrittelimme teemat etukäteen teoreettisen viitekehiksemme perusteella. Opinnäytetyömme teoreettinen viitekehys rakentuu integraatiosta ja emansipaatiosta, joten teemahaastattelumme teemat löytyivät integraatiokäsitteen sisältä. Teemoina olivat kotoutuminen ja Suomeen muutto, kieli ja sosiaaliset suhteet sekä tulevaisuuden suunnitelmat. Yhtenä teemana oli myös Mannerheimin Lastensuojeluliiton Ystäväksi maahanmuuttajaäidille toiminta. Määrittelimme teemat siten, että niiden kautta saamme mahdollisimman kattavasti vastauksia tutkimuskysymyksiimme.

Kohderyhmänä opinnäytetyössämme on Mannerheimin Lastensuojeluliiton Ystäväksi maahanmuuttajaäidille -toiminnassa mukana olevat ystäväparit. Haastateltavaksi päätyi kolme ystäväparia, eli kolme maahanmuuttajaäitiä sekä heidän kantaväestöön kuuluvat 3 ystäväänsä. Olimme etukäteen lähettäneet opinnäytetyöstämme ja siihen liittyvistä haastatteluista sähköpostia Ystäväksi Maahanmuuttajaäidille -toiminnan koordinaattorille, Teija Silvoselle, joka oli välittänyt viestimme eteenpäin tapahtumaan osallistuville ystäväpareille.

Mannerheimin Lastensuojeluliitto järjesti Ystävänpäivänä 14.2.2013 Ystäväksi Maahanmuuttajaäidille -toiminnassa mukana oleville ystäväpareille Ystävänpäivänjuhlan, jonka yhteydessä haastattelut suoritettiin. Yksi haastatteluista tehtiin myöhemmin, koska aika ei riittänyt Ystävänpäiväjuhlassa haastattelulle. Haastatteluun osallistui kolme ystäväparia, eli haastateltavia oli yhteensä kuusi. Kerroimme haastatteluun osallistuville ennen haastattelua, että aineisto on täysin luottamuksellista eivätkä haastateltavat ole tunnistettavissa. Kerroimme myös haastattelujen olevan osa opinnäytetyötämme eikä valmiista opinnäytetyöstämme haastateltavat ole tunnistettavissa.

Haastattelut tehtiin suomeksi ja yhteensä haastatteluihin meni aikaa noin kaksi ja puoli tuntia. Haastattelujen ilmapiiri oli luottamuksellinen ja keskustelevala. Haastateltavaksi valikoitui Ystävänäpäiväjuhlaan osallistuneiden keskuudesta kolme ystäväparia ja toteutimme haastatteluista kaksi juhlan aikana erillisessä rauhallisessa tilassa. Haastattelun alussa pyysimme lupaa nauhoittaa haastattelut

Haastattelut etenivät hyvin, eikä kielellisiä vaikeuksia juuri ollut. Mikäli jokin kysymyksemme oli epäselvä, niin tarkensimme eri sanoin joitain sanoja tai kysymystä. Käytimme myös englanninkieltä yhden haastattelun kohdalla selventämässä kysymyksiämme. Haastattelukysymyksiä laatiessa meillä ei ollut tietoa maahanmuuttajaäitien kielellisestä tasosta, mutta kieli ei koitunut suureksi haasteeksemme haastattelujen aikana. Haastattelut toteutettiin pääosin suomeksi, ainoastaan joitain kysymyksiä tarkensimme englanniksi, koska englanninkieli oli haastateltavalle vahvempi kuin suomenkieli.

6.3 Aineiston käsittely ja analysointi

Haastattelujen aikana tallensimme tiedot nauhuriin helpottaaksemme omaa työskentelyä aineistonkeruun aikana ja tuloksia analysoidessamme. Litterointi tarkoittaa tallennetun aineiston kirjoittamista puhtaaksi sanasta sanaan. (Hirsijärvi – Renes – Sajavaara 1997: 222.)

Haastattelujen jälkeen litteroimme haastattelut omiksi kokonaisuuksikseen ja nimesimme jokaisen haastateltavan koodinimillä. Haastateltavia oli yhteensä kuusi, joista kolme oli maahanmuuttajataustaisia naisia ja kolme kantaväestöön kuuluvaa naista. Olemme nimenneet maahanmuuttajanaiset M-kirjaimella (Merja, Milla ja Maija) ja kantaväestöön kuuluvat naiset A-kirjaimella (Anna, Aino ja Airi). Halusimme nimetä haastateltavat erikseen siitä syystä, että tuloksia olisi helpompi seurata ja jotta maahanmuuttajien ja kantaväestöön kuuluvien naisten mielipiteet olisi eroteltavissa helpommin. Maahanmuuttajataustaisten naisten kohdalla olemme korjanneet kielivirheitä anonymiteetin säilyttämiseksi. Litteroidun aineiston perusteella pystyi mielestämme liian helposti paikallistamaan mistä päin maailmaa haastateltava on kotoisin, koska vieraskielisen henkilön aksentti korostui litteroidussa tekstissä melko vahvasti. Emme ole muuttaneet asiasisältöä, vaan ainoastaan korjanneet kielivirheitä anonymiteetin säilyttämiseksi. Litteroitua aineistoa kertyi yhteensä noin 16 sivua. Analysoimme aineistoa teorialähtöisesti teemoitellen, koska opinnäytetyötämme ohjaa teoreettinen viitekehys, integraatio.

Valitsimme aineiston analyysimenetelmäksi teemoittelun. Teemoittelu aineiston analysointimenetelmänä tarkoittaa sitä, että teemoja eli keskeisiä aiheita muodostetaan aineistolähtöisesti etsimällä aineistosta yhdistä tai erottavia tekijöitä tai teorialähtöisesti. Teorialähtöinen teemoittelu rakentuu jonkin tietyn viitekehyksen mukaisesti. (Saaranen-Kauppinen – Puustniekka 2006.) Aineistosta poimitaan esiin tutkimusongelmaa valaisevia teemoja, jolloin on mahdollista vertailla tiettyjen teemojen esiintymistä ja ilmenemistä aineistossa. Teemoittain järjestetystä aineistosta voidaan nostaa esille sitaatteja, ikään kuin kuvaamaan esimerkkinä aineistoa. Sitaatti myös usein elävöittää tekstiä. (Eskola – Suoranta 2005: 174-176.) Analysoimme aineistomme teorialähtöisesti teemoitellen, koska mielestämme se oli tutkielmamme näkökulmasta hyvä analysointimenetelmä.

Teemojen muodostamiseen koodaus on yksi hyvä apukeino. Koodauksella tarkoitetaan merkkejä ja muilla keinoin aineistoon tehtyjä jäsenteleviä merkintöjä ja luokitteluja. Koodaaminen on yksi keino helpottaa aineiston käsittelemistä. (Saaranen-Kauppinen – Puustniekka 2006.) Koodaaminen on aineiston pilkkomista helpommin tulkittaviin osiin. Koodaamisen avulla aineisto käydään systemaattisesti läpi ja koodaamisen etuna on, että sen jälkeen aineistoa voi tarkastella helpommin ja etsiä aineistosta haluttuja kohtia. Tutkija nostaa aineistosta esiin koodaamalla erilaisia näkökulmia. (Eskola – Suoranta 2005: 155-156.)

Litteroidun aineiston koodasimme eri värein riippuen teemasta. Koodasimme myös haastateltavat sekä erottelimme heidän vastauksensa ja kokosimme niitä eri teemojen alle. Eri väreillä tehty koodaus jäsensi aineistoa sekä auttoi hahmottamaan ja erottamaan eri teemat.

6.4 Eettisyys ja luotettavuus

Tässä luvussa käsittelemme opinnäytetyön eettisyyteen ja luotettavuuteen liittyviä asioita. Opinnäytetyömme on laadullinen tutkimus, joten eettiset periaatteet ovat erittäin tärkeässä roolissa haastatteluja tehdessä ja materiaalia käsitellessä. Luvussa käsittelemme opinnäytetyöhömmme liittyviä sekä yleisesti haastattelujen tekoon liittyviä eettisiä asioita.

Kvalitatiivista tutkimusta tehtäessä tutkija joutuu pohtimaan tekemiään ratkaisuja ja ottamaan kantaa sekä analyysin kattavuuteen että tekemänsä työn luotettavuuteen (Es-

koa – Suoranta 2008: 208). Tutkimuseettiset ongelmat voidaan jaotella kahteen luokkaan, joista ensimmäiseen kuuluu tutkimuksen tiedonhankintaan ja tutkittavien suojaan liittyvät tekijät. Toiseen luokkaan kuuluu tutkijan vastuu tutkimustulosten sovellutuksista. (Saaranen-Kauppinen – Puustniekka 2006.)

Tutkimusta tehdessä tutkijan tulisi noudattaa hyvää tutkimuskäytäntöä, joka edellyttää, että tutkittavilta saadaan suostumus tutkimuksen osallistumiseen. Tutkittavalle tulee kertoa kaikki oleellinen tieto siitä, mitä tutkimukseen kuuluu ja mitä siinä tulee tapahtumaan. (Saaranen-Kauppinen – Puustniekka 2006.) Pyrimme huomioimaan tutkimuseettiset ongelmat mahdollisimman hyvin koko opinnäytetyöprosessimme aikana. Lähtökohta haastatteluille oli vapaaehtoisuus. Tiedonantovelvollisuutemme täytimme ennen Ystäväpäivätapahtumaa lähetetyllä haastattelukutsulla, jossa kerroimme opinnäytetyöstämme. Haastatteluiden alussa kertosimme vielä, mitä varten haastatteluja tehdään ja mihin saatuja tuloksia käytetään. Jotta opinnäytetyömme tulokset olisivat mahdollisimman tarkkoja ja luotettavia, haastattelutilanteissa käytettiin nauhuria haastattelavan luvalla. Pyysimme lupaa nauhurin käyttöön ennen kuin aloitimme haastattelun. Haastattelunauhoituksia ei luonnollisesti luovutettu kolmannen osapuolen käyttöön vaan nauhoitimme haastattelut ensisijaisesti siksi, että pystyimme keskittymään haastattelutilanteessa itse haastatteluun ja haastateltaviin emmekä muistiinpanojen tekemiseen.

Tutkimuseettisten ongelmien toiseen luokkaan kuuluu tutkijan vastuu tutkimustulosten sovellutuksista. Tutkimustietoja käsitellessä kaksi keskeistä käsitettä ovat luottamuksellisuus ja anonymiteetti. Anonymiteettisuojausta tulee pitää kiinni kaikissa tutkimuksen vaiheissa, kuten esimerkiksi tietojen julkaisuvaiheessa. (Saaranen-Kauhanen – Puustniekka 2006.) Pyrimme suojelemaan haastateltavien anonymiteettiä ja tästä syystä muutimme haastateltujen nimet, emmekä tuoneet taustatekijöitä heidän kohdallaan esille. Litteroidun kielen kohdalla muutimme tekstiä sellaiseen muotoon, etteivät eri maista tulleiden henkilöiden puheessa korostuneet aksentit tulleet esille. Katsoimme kielen muuttamisen olevan tässä tapauksessa tarpeen, koska litteroitua tekstiä lukiessa mielestämme pystyi paikantamaan mistä päin maailmaa haastateltava oli kotoisin.

Tutkimuksen luotettavuutta voidaan arvioida validiteetin ja reliabiliteetin avulla. Tutkimuksen validiteetti eli pätevyys voidaan jakaa kahteen osaan, sisäiseen validiteettiin ja ulkoiseen validiteettiin. Sisäinen validiteetti tarkoittaa tutkimuksen teorian, käsitteiden ja menetelmällisten ratkaisujen johdonmukaisuutta. Ulkoisella validiteetilla tarkoitetaan

pätevyyttä tulkintojen, johtopäätösten ja aineiston välillä (Eskola – Suoranta 1998 : 214.)

Opinnäytetyömme luotettavuuden ja pätevyyden toteutumiseksi olemme kuvailleet mahdollisimman tarkasti tutkimusprosessin alusta loppuun saakka sekä käyttämämme teorian sekä pyrkineet tuomaan esille, miksi käyttämämme teoria on ollut oikea lähestymistapa työhömmme. Opinnäytetyömme sisäistä validiteettia varten olemme myös tuoneet esille ja perustelleet käyttämämme tutkimusmenetelmän sekä aineiston keruu, käsittely ja analysointitavan. Olemme pyrkineet tuomaan esille tuloksissa tekemämme tulkinnat haastateltavien puheesta suorien sitaattien muodossa. Olemme tehneet tulkintoja haastateltavien puheesta nostamalla aineistosta esiin ne asiat, jotka mielestämme ovat olleet aiheemme kannalta tärkeitä ja vastanneet tutkimuskysymykseemme. Tulosten luotettavuuteen vaikuttaa myös se, että haastatteluja tehtiin kolmelle ystäväparille ja esiin nostamamme tulokset ovat yksittäisten ihmisten mielipiteitä, eivätkä näin ollen ole yleistettävissä. Opinnäytetyömme ulkoista validiteettia arvioidessa tulee huomioida, että kyseessä on opinnäytetyö ja tutkielmantekijöinä olemme opiskelijoita.

7 Tulokset

Tässä kappaleessa esittelemme opinnäytetyömme tulokset. Aineistosta nostimme esille kolme keskeisintä teemaa, joita haastateltavat toivat myös esille yhteiskuntaan integroitumisen kannalta tärkeinä.

Halusimme ensin selvittää haastateltavien taustaa sekä sitä, miten he olivat löytäneet Ystäväksi Maahanmuuttajaäidille –toiminnan. Haastateltavat olivat hyvin eri-ikäisiä ja melko erilaisissa elämäntilanteissakin. Etsimme taustatietojen perusteella haastateltavista joitain yhdistäviä tekijöitä, joista olisi voinut päätellä, miten heidän ystävyytensä on rakentunut ystävyystoiminnassa. Yhdistäviä tekijöitä taustatietojen perusteella ystäväpareilla oli ainoastaan asuinalue. Ystäväparit asuivat keskenään samalla puolella Helsinkiä, mutta eivät välttämättä edes samalla asuinalueella.

Haastateltavilla oli kaikilla taustaa työelämässä olemisesta. Maahanmuuttajataustaisille henkilöillä työelämätausta oli kotimaassa hankittua. Maahanmuuttajataustaiset henkilöt olivat olleet melko lyhyen ajan vasta Suomessa. He olivat saapuneet Suomeen perheensä kanssa tai perhe oli saapunut ensin Suomeen ja he olivat tulleet perässä.

Kantaväestöön kuuluvat ystävät olivat myös taustaltaan melko erilaisia. Heitä kaikkia yhdisti se, että he asuivat pääkaupunkiseudulla ja olivat kiinnostuneita maahanmuuttajien kanssa tehtävästä työstä. He halusivat auttaa maahanmuuttajataustaista henkilöä kielen oppimisessa ja se oli suurin syy, miksi he olivat lähteneet mukaan Ystäväksi Maahanmuuttajaäidille – toimintaan.

7.1 Kotoutuminen ja Suomeen muutto

Maahanmuuttajataustaiset henkilöt olivat olleet Suomessa yhdestä viiteen vuotta. Merkittävä tekijä Suomeen muutolle on ollut oman perheen ja omien vanhempien tuki. He ovat kannustaneet maahanmuuttajataustaisia naisia lähtemään kotimaastaan paremman elämän toivossa.

Minun äiti sanoi, sinun on parempi olla muualla. Eno ja täti laittoivat rahaa ja ostivat minulle lipun. (Merja)

Minun isä, joka on nyt kuollut sanoi joka kerta: "Minä haluan mennä Suomeen" ja sitten minä ajattelin, että jos minun isä on halunnut niin sitten teen kaikkeni, että saan paperit minulle, pojalleni ja tyttärelleni. (Maija)

Suomessa kotoutumistoimenpiteistä on säädetty laki, jonka tarkoituksena on tukea ja edistää kotoutumista ja maahanmuuttajan mahdollisuutta osallistua aktiivisesti suomalaisen yhteiskunnan toimintaan (Laki kotoutumisen edistämisestä). Suomessa kotouttamistoimenpiteitä ovat esimerkiksi kotoutumissuunnitelma, kieliopinnot sekä kuntien tarjoamat erityiset kotouttamispalvelut ja työ- ja elinkeinotoimistot. Näillä kotouttamistoimenpiteillä pyritään maahanmuuttajan integroitumiseen. (Forsander ym. 2001: 111.)

Haastateltavat olivat sitä mieltä, että kotoutuminen Suomeen on toisaalta vaikeaa, mutta suomalaisten kanssa ei ole ongelmia. Haastateltavat olivat kotoisin eripuolilta maailmaa, joten myös sillä, millainen kulttuuriero oman kotimaan ja Suomen välillä on, oli merkitystä.

Tämä (muutto) tuntui vaikealta. Tosi pitkä ja suuri asia. (Merja)

Suomi on hyvä, tosi hyvä! (Milla)

Kotoutuminen Suomeen voi alkaa vasta sen jälkeen kun on saanut oleskeluluvan, jolloin myös yhteiskunnallisten instituutioiden ovet aukeavat ja kotouttamistoimenpiteisiin ryhdytään. Oleskeluluvan saaminen kesti joissain tapauksissa todella pitkään, jolloin haastateltava ei käytännössä voinut osallistua mihinkään yhteiskunnan tarjoamaan palveluun, koska lähes kaikkiin palveluihin vaaditaan, että oleskelulupaa Suomessa.

Ei ole oleskelulupaa. Ei mennä kouluun, ei Kela kortti.... ja sitten tuli se lupa.... minä sain oleskeluluvan ja pääsin kurssille. (Merja)

Kun tulin Suomeen, olin kaksi kuukautta kotona. Mitään en tehnyt, koska en puhunut hyvin suomea. (Maija)

Haastateltavien mukaan maahanmuuttajana Suomessa on kuitenkin yksinäistä, mutta toisaalta kotimaassakaan ei välttämättä ollut mitään, mikä siellä olisi pidellyt. Suomalaiseen yhteiskuntaan sopeutuminen on tuntunut haastavalta.

Minun lapset tulivat Suomeen, sitten minä tulin myös. Kotimaassa minulla ei ole sukulaisia. Olin siellä yksin. (Maija)

Joskus on vaikeaa, koska on vaikea integroitua suomalaiseen yhteiskuntaan. (Milla)

Aineiston perusteella maahanmuuttajien omien lasten ja ystävien tuki on ollut tärkeässä roolissa Suomeen kotoutumisessa. Myös viranomaisilta saatu tuki on koettu erittäin hyödylliseksi.

Minä olin yksinäinen ja minun psykologi auttaa minua. Hän järjesti ja auttoi asunon kanssa (Merja)

Lapset on täällä ja kaikki on hyvin. (Maija)

7.2 Sosiaaliset suhteet ja kieli

Aineiston perusteella maahanmuuttajaitien kotoutumisesta on tehnyt haastavaa se, että tutustuminen ja ystävystyminen kantaväestöön kuuluvien ihmisten kanssa on koettu vaikeaksi. Kulttuurierot ja erilaisuus ovat yksi selittävä syy tähän.

Jotkut suomalaiset tavat tuntuvat oudoilta. Esimerkiksi kun tapaan jonkun ja puhun hänen kanssaan ja näen hänet seuraavana päivänä, on kuin hän ei olisi koskaan tavannutkaan minua. (Milla)

Minun mielestä on vaikea tutustua suomalaisiin, koska suomalaiset ihmiset istuvat... kotimaassani ihmiset ovat että joo joo... (viittoo käsillä luokseen). (Maija)

Kun sosiaalisia suhteita on syntynyt mielipide suomalaisista on muuttunut positiivisempaan suuntaan.

Kaikki minua auttaa. Ei ongelmia suomalaisten kanssa (Merja)

Ennen kuin tapasin Annan ja toisen ystävän ajattelin, että suomalaiset eivät ole ystävällisiä, mutta nyt se ei ole niin. Se on muuttunut. (Milla)

Oman kielitaidon puute on myös aineiston perusteella nähtävä yhdeksi tekijäksi, joka vaikeuttaa sosiaalisten suhteiden luomista. Kielitaitoa maahanmuuttajanaiset harjaantuttavat suomenkielen kursseilla. Suomenkielen kurssit on pääosin koettu hyödyllisiksi, mutta myös kehitysehdotuksia löytyy. Kielikursseilla kielitaito ei kehity arjen tilanteita vastaavaksi, vaan kattaa lähinnä sanastoa ja asioimistilanteissa selviytymistä.

Ensimmäisen kerran kun menin kouluun, en ymmärtänyt mitään. Mutta nyt ymmärrän kaiken tunnilla. Kun menen ulos ja siellä ihmiset puhuvat suomea en taas ymmärrä mitään. Minun mielestäni ulkomaailman tilanteita pitäisi tuoda kouluun... (Milla)

Arjen kielitaito on karttunut ystävyystoiminnassa mukana olemisen myötä. Maahanmuuttajataustaiset naiset ja heidän ystävänsä keskustelevat keskenään suomenkielellä ja sitä myöten kielitaito paranee. Aineiston mukaan ystävyystoiminnan myötä nimenomaan arjen kielitaidon katsottiin kehittyneen huomattavasti.

Puhuminen ja auttaminen läksyissä. Ja sitten minä puhun... Tämä sana ei puhu näin, mutta tämän voi sanoa näin. (Merja)

Me ollaan oltu siellä sellasessa kielikahvilassa ja mä oon pyytänyt häntä sinne. Suomenkieltä siellä. Ja ollaan tehty hänen läksyjä kirjastossa jos on ollut aikaa. (Aino)

Kielitaidon paranemisen myötä myös uskallus asioida suomenkielellä sekä kielellinen kanssakäyminen on lisääntynyt. Kielitaidon kehittymisen katsottiin olevan yksi merkittävimmistä tekijöistä kotoutumisessa ja suomalaiseen kulttuuriin integroitumisissa.

Kahden suomalaisen ystäväni kanssa käyn aina välillä ulkona ja silloin puhun suomea. (Milla)

Asioidessani käytän suomenkieltä. Harva suomalainen puhuu ranskaa. (Merja)

7.3 Ystäväksi maahanmuuttajaäidille –toiminta

Yhtenä teemana haastattelussamme oli Ystäväksi maahanmuuttajaäidille -toiminta, jonka myötä halusimme selvittää ystävyystoimintaan hakeutumisen syitä ja toiminnan kautta saadun ystävän vaikutusta maahanmuuttajaäidin arkeen ja elämään.

Aineiston perusteella maahanmuuttajaäidit olivat itse hakeutuneet mukaan Ystäväksi maahanmuuttajaäidille –toimintaan. He olivat ottaneet itse yhteyttä ystävyystoiminnan koordinaattoriin Teija Silvoseen. Ystävyystoiminnassa mukana olevat vapaaehtoiset olivat myös itse hakeutuneet vapaaehtoistyön pariin. Yhteydenotto tapahtui useimmissa tapauksissa ilmoituksen tai mainoksen kautta ja mainoskanavia oli erilaisia.

Suurin yksittäinen syy maahanmuuttajanaisten kohdalla ystävyystoimintaan hakeutumisessa oli se, että he saivat suomalaisen ystävän. Ystävästä koettiin olevan apua kotoutumisessa ja suomalaiseen kulttuuriin tutustumisessa.

Vapaaehtoistyöntekijöiden kohdalla kiinnostus maahanmuuttajien parissa tehtävää työtä kohtaan oli merkittävä syy toimintaan hakeutumiseen. Myös puhdas auttamishalu kielen opettamisessa oli yksi iso tekijä.

No mua on aina kiinnostanu monikulttuurisuus. Oma elämäntilanne muuttumassa, et vapautu päivässä kahdeksan tuntia yhdeksän tuntia aikaa ni sitten mä halusin siihen sellasta mielekästä tekemistä ja kun mua on tää monikulttuurisuus kiinnostanut ja mä näin tän ni aattelin että tossa voi olla jotain mulle. (Airi)

Kun niinku tajuaa niinku maahanmuuttajan ehkä se johtuu sitä omasta...et se ei oo niinku helpoo et haluaa niinku jotain edes tehdä niitten eteen että ne kotiutus paremmin. (Aino)

Aineiston perusteella ystävyys maahanmuuttajaäitien ja vapaaehtoistyöntekijöiden välillä koettiin enemmän avun ja tuen jakamisena kuin vastavuoroisena ystävyytenä. Toisaalta maahanmuuttajaäitien ja vapaaehtoisten välisen ystävyyden tunnusmerkkeihin kuuluvat aineiston perusteella yleiset ystävyyden tunnusmerkit, joina pidetään sympatiaa, empatiaa, rehellisyyttä, keskinäistä ymmärrystä ja toisen seurasta nauttimista. Yksipuoleinen avun tarve ja auttaminen olivat kuitenkin tunnuksenomaista ystävyydessä maahanmuuttajaäitien ja vapaaehtoisten välillä.

No lähinnä se varmaan, että mä haluan hirveesti kannustaa häntä tässä suomenkielen oppimisessa. Se on niinku se tärkein tässä vaiheessa. (Airi)

Se tarkoitus minkä mä oon ymmärtäyt on se, että me puhutaan suomea. että hän oppii suomea. Se on niinku se pääasia. Että nää muut jos jotain muuta on niin ne on sitten ylimääräistä. (Aino)

Ystävyyssuhteet maahanmuuttajaäitien ja vapaaehtoisten välillä olivat melko tuoreita, joten mahdollisuus ystävyyden syvenemiselle on olemassa. Aineiston perusteella ystävyyttä ei koettu ainoastaan auttamiseksi, vaan ystävyydelle oli asetettu myös joitain muita odotuksia

Ensin pitää toi kieli oppia ja sitten voi kaikkee muuta tehdä sen jälkeen paljon paremmin. (Airi)

Ystävyystoiminnassa mukana olevat vapaaehtoiset pohtivat omaa rooliaan maahanmuuttajaäitien ystävinä. Auttaminen koettiin todella tärkeäksi, mutta odotukset omaa apua kohtaan mietityttivät. Aineiston perusteella heräsi kysymys, onko ystävyystoiminnassa mukana oleville vapaaehtoisille asetettu ulkopuolelta odotuksia heidän tarjoamaansa apua kohtaan.

Et noi just ku miettii et autaks tai osaaksmä auttaa jossain tosi konkreettisissa asioissa, täyttää jotain lomakkeita tai viedä jonneki paikkaan. Et ei se välttämät oo sitä, mut se on sitä varmuuden ja rohkeuden luomista mitä mä oon ehkä enemmän pystyny antaa. Ku hänel on tosi hyvä koulu missä hän opiskelee ja hänel on kaikki tämmöset avut että. (Anna)

7.4 Tulevaisuuden suunnitelmat

Aineiston perusteella ystävyystoiminnassa mukana oleminen oli tuonut maahanmuuttajaäideille itsevarmuutta arjen tilanteissa toimimiseen. Vapaaehtoistyöntekijöillä on ollut maahanmuuttajaäitien elämässä suuri rooli itsevarmuuden luomisessa.

Miten mä vaikka niinku koen, et hän on kotoutunut siinä ajassa mitä mä oon tunnenu, niin se, että aluks vähän semmosta arkailua kun liikku täällä ympäriinsä et sit ku muutaman kerran oli nähny ni tuntu et heti tuli semmonen et sil oli paljon enemmän rohkeutta. (Anna)

Tulevaisuuden suunnitelmat olivat aineiston perusteella hyvin selkeitä ja myönteisiä osoittaen jonkinasteista emansipoitumista eli oman elämänsä subjektiutta. Tämän myötä omaa elämää Suomessa pystyttiin suunnittelemaan tarkasti ja pitkällä aikavälillä.

Minä haluan mennä opiskelemaan ja voin mennä työharjoitteluun ja sitten työharjoittelun kautta ammattiin. (Merja)

Haluan mennä kouluun heti kun valmistun tästä koulusta kesäkuussa. Haluan jäädä pysyvästi Suomeen. (Milla)

8 Johtopäätökset

Tässä kappaleessa käymme läpi opinnäytetyömme tärkeimmät johtopäätökset, joita tulosten perusteella on tehtävissä.

Opinnäytetyömme tarkoitus oli tuottaa tietoa siitä, miten Ystäväksi maahanmuuttajaäidille –toiminnassa mukana olevat ystäväparit ovat kokeneet ystävyystoiminnan edistyneen maahanmuuttajaäitien integroitumista suomalaiseen yhteiskuntaan. Kvalitatiivisen tutkielmamme aineiston keräsimme Ystäväksi maahanmuuttajaäidille –toiminnassa mukana olevilta ystäväpareilta haastattelemalla heitä pareittain. Opinnäytetyömme ei ole tilastollisesti yleistettävissä, vaan se kertoo ainoastaan tutkitusta ilmiöstä haastateltujen ihmisten kokemuksia tutkitusta aiheesta.

Integroituminen uuteen maahan ja kulttuuriin on aina prosessi, joka vaatii sekä maahanmuuttajalta että vastaanottavalta yhteiskunnalta erilaisia toimenpiteitä ja sitoutumis-

ta. Integroitumiseen vaikuttaa muun muassa sopeutumiskyky, johon puolestaan vaikuttavat maahanmuuttajan demografiset tekijät. (Alitolppa-Niitamo 1993: 30.) Integraatio voidaan jakaa pienempiin osiin, kuten olemme luvussa 5 tehneet, jolloin integroituminen käsitteenä on helpompi ymmärtää. Esittelemme seuraavaksi johtopäätöksiä niistä tekijöistä, jotka ovat erityisesti auttaneet maahanmuuttajanaisten integroitumisessa suomalaiseseen yhteiskuntaan opinnäytetyömme tulosten perusteella.

Opinnäytetyömme tulosten perusteella kielitaito on yksi merkittävimmistä integroivista tekijöistä tähän tutkielmaan osallistuneiden haastateltavien mukaan. Kielitaidon parantua myös sosiaalisten suhteiden luominen kantaväestöön koettiin helpommaksi. Kokonaisuudessaan kielitaidon katsottiin olevan merkittävin tekijä integroitumisessa suomalaiseseen yhteiskuntaan. Alitolppa-Niitamon (1993: 40) mukaan kielen osaamattomuus tai huonoksi koettu kielitaito saattavat vaikuttaa tai muuttaa koko elämäntapaa. Esimerkiksi entiset harrastukset saattavat vaikeutua tai olla jopa mahdottomia uudella kielellä.

Kielitaidon merkitys tulostemme perusteella on erittäin merkittävässä osassa maahanmuuttajien integroitumisessa uuteen yhteiskuntaan ja integraation onnistumisessa. Ystäväksi maahanmuuttajaäidille –toiminta koettiin ensisijaisesti kielen oppimisen kannalta erittäin hyödylliseksi toiminnaksi. Parantuneen kielitaidon myötä myös maahanmuuttajanaisten rohkeus hoitaa omia arkipäiväisiä asioita, kuin myös uskallus liikkua omassa elinympäristössään koettiin lisääntyneen. Ystäväksi maahanmuuttajaäidille –toiminnassa mukana olevat vapaaehtoistyöntekijät kokivat tärkeäksi sen, että he pystyivät omalla toiminnallaan edesauttamaan maahanmuuttajaäitien kotoutumista.

Integroituminen uuteen yhteiskuntaan koetaan helpommaksi, jos maahanmuuttaja on pystynyt solmimaan suhteita kantaväestöön kuuluvien henkilöiden kanssa. Rädyn (2002: 114) mukaan maahanmuuttajan henkilökohtaisilla kontakteilla eli ystävyssuhteilla tai työelämäkontakteilla on erityinen ratkaiseva merkitys maahanmuuttajan muodostamaan kuvaan uudesta kotimaastaan. Valtaväestöllä on merkittävä vaikutus siihen, miten maahanmuuttaja kotoutuu uuteen kotimaahansa (Räty 2002: 116). Opinnäytetyömme tulosten perusteella voimme todeta johtopäätöksenä, että ystävyssuhteet maahanmuuttajaäitien ja vapaaehtoistyöntekijöiden välillä koettiin enemmänkin avun ja tuen jakamisena kuin niin sanottuna perinteisenä ystävytenä, johon voidaan katsoa kuuluvan muun muassa vastavuoroisuutta. Ystävyssuhteen syventymisellä katsottiin olevan yhteys parantuneeseen kielitaitoon, joten on odotettavaa, että ystä-

vyssuhteet saattavat syventyä sekä muuttua ajan kanssa tulevaisuudessa myös tulevaisuudessa. Ystävyyssuhteita on kuitenkin syntynyt, mikä osoittaa maahanmuuttajien integroitumisen astetta helpommaksi, sillä he ovat jo ottaneet ensimmäisiä askeleita integroitumisessa solmiessaan ystävyyssuhteita.

Opinnäytetyömme tulosten perusteella sosiaalisten suhteiden ja kielitaidon parantumisessa myös maahanmuuttajanaisten tulevaisuus näyttäytyi heidän kokemuksensa mukaan valoisana ja he olivat hyvin orientoituneita tulevaisuuteen. Huomattavaa on kuitenkin se, että opinnäytetyössämme haastatellut maahanmuuttajanaiset ovat itse hyvin aktiivisia sekä muun muassa itse aktiivisesti hakeutuneet ystävyystoiminnan piiriin.

Integroitumisen kannalta myös työllisyyden ja tulevaisuuden näkeminen valoisana ja positiivisena on integroitumista edistävä tekijä ja johtopäätöksenä voimme todeta, että työllistyminen on myös merkittävä kotoutumisen tekijä. Työllistymiseen vaikuttaa myös kielitaito, joten tämänkin vuoksi on erityisen tärkeää, että maahanmuuttajien kielitaidon tasoon panostetaan ja kiinnitetään erityistä huomiota. Kuten Forsander on artikkelissaan (toim. Martikainen – Tiilikainen 2007: 315) todennut maahanmuuton syy vaikuttaa paljolti siihen, miten maahanmuuttaja työllistyy Suomessa. Muita merkittäviä tekijöitä ovat kielitaito, sosioekonominen asema sekä sukupuoli. Forsanderin (toim. Martikainen – Tiilikainen 2007: 320) mukaan maahanmuuttajanaiset ovat maahanmuuttajamiehiä selvästi heikommassa asemassa työllistymisen suhteen. Johtopäätöksenä tulosten perusteella voimme todeta, että kielitaidon ja muiden tekijöiden lisäksi myös oma myönteinen suhtautuminen sekä rohkaistuminen tulevaisuuteen tulee todennäköisesti auttamaan maahanmuuttajanaisia työllistymisessä. Maahanmuuttajanaisia tulisi tulevaisuudessa kannustaa, rohkaista ja auttaa työhaussa. Työ on kuitenkin Suomessa yhteiskuntaan voimakkaasti integroiva tekijä, joten tämän vuoksi maahanmuuttajanaisten halua työllistyä opintojen, työharjoitteluiden ja kurssien jälkeen tulisi pitää yllä.

Kaiken kaikkiaan johtopäätöksenä voimme todeta, että Mannerheimin Lastensuojeluliiton Ystäväksi maahanmuuttajaäidille –toiminnalla on ollut merkittävä vaikutus toiminnassa mukana olleiden maahanmuuttajaäitien kielitaidon kehittymisessä. Kielitaidon parantuessa arjen tilanteissa asioiminen on helpottunut ja parantunut kielitaito on tuonut maahanmuuttajaäideille rohkeutta myös muuhun sosiaaliseen elämään. Sosiaalisten suhteiden luominen on koettu kielitaidon parantumisen myötä helpommaksi ja rohkeus sekä itsevarmuus ovat myös lisääntyneet. Integraation kannalta ystävyystoiminta

on erityisen hyvä toimintamuoto, sillä se keskittyy maahanmuuttajaäidin jokapäiväiseen arjessa selviytymiseen.

9 Pohdinta

Tässä luvussa pohdimme opinnäytetyömme tulosten merkitystä suomalaisen yhteiskunnan tasolla ja esitämme jatkotutkimusehdotuksemme.

Maahanmuutto Suomeen on kasvanut tasaisesti 1990 –luvulta lähtien ollen esimerkiksi vuonna 2011 suurempaa kuin koskaan. Tilastokeskuksen mukaan Suomeen muutti vuoden 2011 aikana 29 500 henkilöä. (Suomen virallinen tilasto SVT.) Kotouttamistoimenpiteiden merkitys kasvaa vuosi vuodelta maahanmuuttajien määrän lisääntyessä, joten tämän vuoksi on ehdottoman tärkeää panostaa kotoutumiseen ja integraatioon.

Valtion kotouttamisohjelmassa (2012) on keskitytty erityisesti maahanmuuttajanaisiin ja maahanmuuttajaäitien kotouttamistoimenpiteisiin. Kuten Valtion kotouttamisohjelmassa (2012: 12) todetaan, on maahanmuuttajanaisten työttömyysaste miehiä korkeampi ja maahanmuuttajanaisilla on suurempi riski jäädä kotouttamistoimien ulkopuolelle, jos he jäävät kotiin hoitamaan perhettä ja lapsia. Mannerheimin Lastensuojeluliiton Ystäväksi maahanmuuttajaäidille –toiminta vastaa täysin tähän Valtion kotouttamisohjelman painopisteeseen. Mannerheimin Lastensuojeluliiton ystävyystoiminta on toimintaa, joka on erityisesti suunnattu maahanmuuttajaäideille ja useilla ystäväpareilla onkin lapset mukana, kun he tapaavat toisiaan. Johtopäätöksenä voimme todeta, että Ystäväksi maahanmuuttajaäidille –toiminta on mielestämme erityisen vahvasti integraatiota edistävää toimintaa, sillä se ei ole tarkkaan rajattua vaan toiminta perustuu ihmisten keskinäiseen vuorovaikutukseen ja kanssakäymiseen.

Sisäasiainministeriöllä (Maahanmuutto 2020) on meneillään maahanmuuton tulevaisuus 2020 – strategia, jonka tavoitteena on määritellä Suomeen kohdistuvaa muuttoliikettä lähitulevaisuudessa sekä linjata maahanmuuttoa, kotoutumistoimia, työmarkkinointia ja korkeakouluja koskevia tavoitteita. Hanke on yksi nykyisen hallituksen kärkihankkeista. Maahanmuuton tulevaisuus 2020 –hanke esitetään hallituksen hyväksyttäväksi keväällä 2013. Tässäkin hankkeessa erityiseen asemaan on nostettu maahanmuuttajanaiset ja erityisesti maahanmuuttajaäidit, jotka ovat vahvasti syrjäytymisuhan alla, sil-

lä äidit ovat useimmiten perheessä se osapuoli, joka jää kotiin hoitamaan lapsia. Näin ollen arkiset sosiaaliset kanssakäymiset jäävät näillä naisilla minimiin.

Sisäasiainministeriön laatimien aineistojen mukaan kotouttaminen on suomalaisessa yhteiskunnassa vakavasti otettava yhteiskunnallinen tehtävä, jonka resursointi on pysyvällä ja riittävällä pohjalla. Kotouttamistyön oleellisen osan muodostaa kuntatason yhteistyö järjestöjen ja maahanmuuttajajärjestöjen kanssa. (Maahanmuutto 2020.) Huomionarvioista on, että tämä kuntatason ja järjestöjen välinen yhteistyö saa silloin tällöin näkyvyyttä julkisuudessa sekä arvokkaalle kotouttamistyölle annetaan tunnustusta. Mannerheimin Lastensuojeluliiton Ystäväksi maahanmuuttajaäidille –toiminta on saanut Sosiaali- ja terveysturvan keskusliiton (STKL) vuosittain jakaman järjestökohtaisen Kansalaistoiminta tunnustuspalkinnon, jonka tarkoitus on kiinnittää huomiota vapaaehtoistoiminnan merkitykseen ihmisten hyvinvoinnin kannalta.

Ystäväksi maahanmuuttajaäidille –toiminta on vielä opinnäytetyöprosessin aikaan paikallista toimintaa keskittyen pääkaupunkiseudulle, joten ehdotuksemme on, että toimintaa tulisi laajentaa paikallisesta kansalliseksi. Ystävyystoiminta yhtenä kotouttamisen toimenpiteenä voisi tulevaisuudessa olla yksi kotouttamisen muoto. Kolmannen sektorin tarjoamia kotouttamispalveluita tulisi Suomessa hyödyntää paremmin, sillä kuten myös Valtion kotouttamisohjelmassakin (2012) todetaan maahanmuuttajien määrän kasvaessa kunnalliset kotouttamispalvelut eivät tule riittämään.

Maahanmuuttajien kotoutumiseen vaikuttaa myös asenneilmapiiri Suomessa, joten ensisijaisen tärkeää kotouttamistoimenpiteiden, kotoutumissuunnitelmien ja kielikurssien lisäksi on se, että Suomessa ollaan aidosti avoimia maahanmuutolle sekä sen tuomille mahdollisuuksille. Maahanmuuttajien täysimääräinen integroituminen yhteiskuntaan tarkoittaa osallisuutta kaikilla elämän osa-alueilla, kuten esimerkiksi poliittisesti, taloudellisesti, yhteiskunnallisesti ja sosiaalisesti. Maahanmuuttajien integroituminen suomalaiseen yhteiskuntaan ei taida kaikilta osin vieläkään toteutua, sillä esimerkiksi vuoden 2011 eduskuntavaaleissa valituksi ei tullut yhtään vieraskielistä ehdokasta.

Kuitenkin päättävät tahot, kuten sisäasiainministeriö ja työ- ja elinkeinoministeriö tekevät töitä maahanmuuttajien kotoutumisen puolesta. Tälläkin hetkellä ministeriöiden alla toimivia, pelkästään maahanmuuttajien kotoutumista edistäviä hankkeita on käynnissä kymmenkunta. Mannerheimin Lastensuojeluliiton Ystäväksi maahanmuuttajaäidille –toiminta on erityisen arvokasta toimintaa, jossa työ tapahtuu arjessa. Kotouttamistyön

ei aina tarvitse olla viranomaisvetoista vaan hyviä tuloksia integraation edistämisestä saadaan myös niin sanotulla ruohonjuuritason työllä, jolle tulisi antaa sille kuuluva arvo. Suomalaista kulttuuria pidetään melko yksilökeskeisenä, kuten monessa muussakin länsimaassa. Tulevaisuudessa olisi kuitenkin toivottavaa nähdä, että yhteisöllisyys nostaisi enemmän päätään ja Ystäväksi maahanmuuttajaäidille –toiminnan kaltaisia, yhteisöllisiä toimintamuotoja maahanmuuttajien kotouttamisen lisäksi kehitettäisiin myös muihin maahanmuuttajien palveluihin. Yhteisöllisyys on varmasti tulevaisuuden Suomessa avainsana kasvavan maahanmuuton aiheuttamiin paineisiin kotouttamistoimenpiteissä.

Lähteet

Alitolppa-Niitamo, Anne 1992. Kun kulttuurit kohtaavat –matkaopas maahanmuuttajan kohtaamiseen ja kulttuurien väliseen vuorovaikutukseen. Sairaanhoidajien koulutussäätiö ja Suomen mielenterveysseura ry. Keuruu: Otava.

Eskola, Jari – Suoranta, Juha 2005. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy

Eskola, Jari – Suoranta, Juha 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.

Forsander, Annika – Ekholm, Elina – Hautaniemi, Petri – Ali Abdullahi – Alitolppa-Niitamo, Anne – Kyntäjä, Eve – Quoc Cuong, Nguyen 2001. Monietnisyyden, yhteiskunta ja työ. Helsingin yliopiston Tutkimus- ja koulutuskeskus Palmenia. Helsinki: Yliopistopaino.

Hirsjärvi, Sirkka – Remes, Pirkko – Sajavaara, Paula 1997: Tutki ja kirjoita. Tammi: Helsinki.

Hämäläinen, Juha 1999. Johdatus sosiaalipedagogiikkaan. Opetusjulkaisu 1/1999 Kuopion yliopisto –koulutus ja kehittämiskeskus. Kuopio: Kopijyvä.

Laki kotoutumisen edistämisestä 30.12.2010/1386. Sisäasiainministeriö.

Maahanmuutto 2020. Maahanmuuton tulevaisuus 2020 –strategia. Sisäasiainministeriö. Verkkodokumentti <http://www.intermin.fi/fi/kehittamishankkeet/maahanmuutto_2020> Luettu 2.4.2013

Mannerheimin Lastensuojeluliitto. Verkkodokumentti <<http://www.mll.fi/>> Luettu 14.10.2012.

Martikainen, Tuomas - Tiilikainen, Marja (toim.) 2007. Maahanmuuttajanaiset: Kotoutuminen, perhe ja työ. Väestöntutkimuslaitoksen julkaisusarja. D46/2007. Väestöliitto.

<http://vaestoliitto-fi-bin.directo.fi/@Bin/39989ea04ab01c0bf7e16f1a8c5019bc/1364834866/application/pdf/386433/Maahanmuuttajanaiset_e.pdf> Luettu 10.12.2012

Räty, Minttu 2002. Maahanmuuttaja asiakkaana. Tampere: Tammer-paino Oy.

Saaranen-Kauppinen, Anita – Puusniekka, Anna 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Verkkodokumentti <<http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/>> Luettu 11.3.2013

Sisäasiainministeriö, kotoutuminen 2013. Verkkodokumentti <<http://www.intermin.fi/fi/maahanmuutto/kotoutuminen>> Luettu 28.1.2013.

Sonja, ystäväni 2011. Kirkko ja kaupunki. 31.8. 8-9.

Suomen virallinen tilasto SVT. Muuttoliike. 2011. Tilastokeskus. Verkkodokumentti <http://tilastokeskus.fi/til/muutl/2011/muutl_2011_2012-04-27_tie_001_fi.html> Luettu 2.4.2013

Työ- ja elinkeinoministeriö, kotouttamisen tärkeimmät toimijat 4.1.2012. Verkkodokumentti <<http://www.tem.fi/index.phtml?s=4627>> Luettu 28.1.2012.

Valtion kotouttamisohjelma - Hallituksen painopisteet vuosille 2012–2015. 2012. Työ- ja elinkeinoministeriö. Verkkodokumentti. <http://www.tem.fi/files/34181/TEMjul_27_2012_web.pdf> Luettu 4.12.2012.

Ystäväksi maahanmuuttajaäidille käytännössä -diasarja 2012. Mannerheimin Lastensuojeliitto. Diasarja.

Ystäväksi maahanmuuttajaäidille 2012. Mannerheimin Lastensuojeluliitto – Uudenmaan piiri. Verkkodokumentti. < <http://uudenmaanpiiri.mll.fi/toiminta/ystavaksi-maahanmuuttajaaidille/>> Luettu 14.10.2012.

Ystäväksi äidille -toiminnan koulutus 1/2012. Mannerheimin Lastensuojeluliitto. Diasarja.